GDAŃSKIE MINIATURY

Szlakiem kościołów, szpitali i przytułków dawnego Gdańska

KOŚCIOŁY STAREGO PRZEDMIEŚCIA

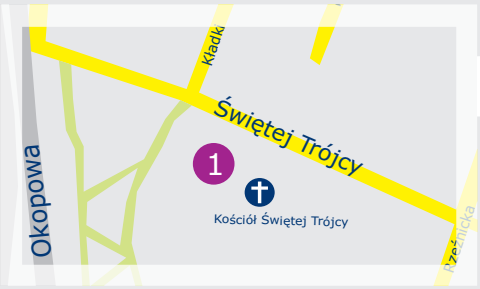

1 Kościół Świętej Trójcy

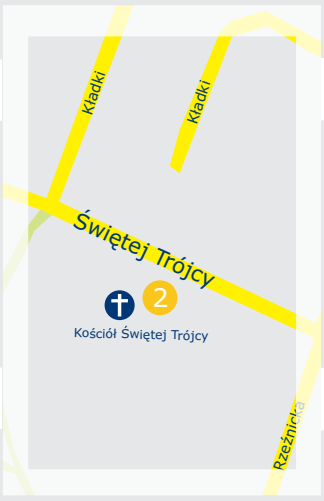

2 Kościół Wieczerzy Pańskiej

3 Kaplica Świętej Anny

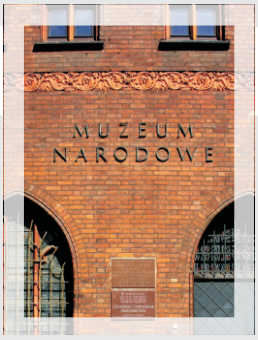

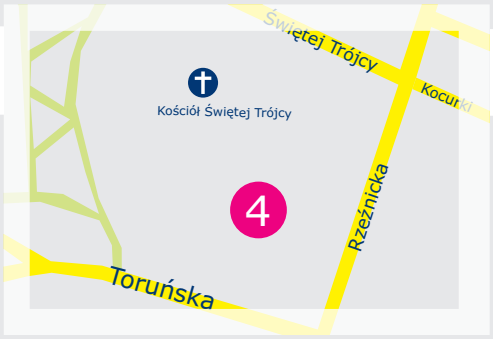

4 Muzeum Narodowe

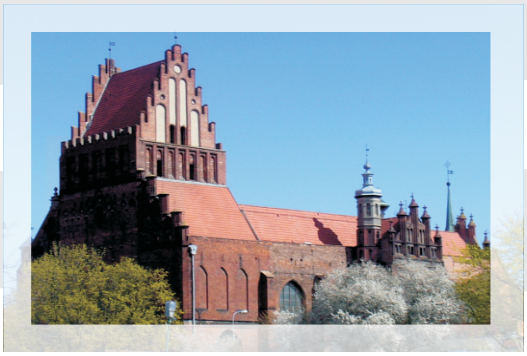

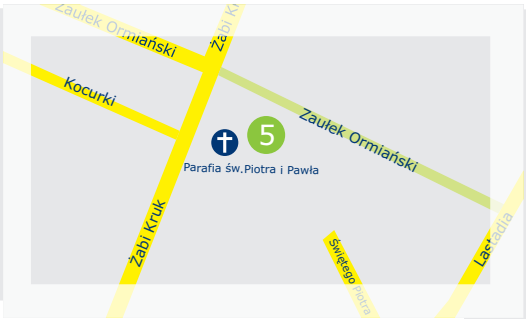

5 Kościół Świętego Piotra i Pawła

Owocnych poszukiwań życzą:

instytut kultury miejskiej · GDAŃSK morze możliwości · iBedeker

z partnerami:

teatr wybrzeże · MINIATURA · OPERA BAŁTYCKA · Fundacja Współnota Gdańska · Łaźnia · TPG · HELIOS Centrum Filmowe · Muzeum Narodowe w Gdańsku

patroni medialni:

HISTMAG.ORG · HISTORIA.ORG.PL · Radio Gdańsk · miasto DZIECI.pl · Together

GDAŃSKIE MINIATURY

Szlakiem kościołów, szpitali i przytułków dawnego Gdańska

KOŚCIOŁY STAREGO PRZEDMIEŚCIA

1 Którego z gdańskich obiektów nie znajdziemy w ruchomej szopce w kościele franciszkanów?

- Pomnika Poległych Stoczniowców (tzw. Trzy Krzyże)
- Kościoła św. Trójcy
- Wieżowca „Zieleniak”

2 Co umieszczono pod baldachimem wieńczącym ambonę w kaplicy św. Anny?

- Aniołka
- Gołębicę – symbol Ducha Świętego
- Klepsydrę

3 Czyj pomnik znajduje się na skwerze biegnącym przy kościele Świętej Trójcy i dawnym klasztorze franciszkanów?

- Księdza Rogaczewskiego
- Papieża Jana Pawła II
- Świętego Wojciecha

4 Na ścianie budynku Muzeum Narodowego, tuż obok wejścia, znajdują się tablice pamiątkowe. Jedna informuje o istnieniu w tym miejscu Gimnazjum Akademickiego, a druga wspomina...

- Mrongowiusza, polskiego kaznodzieję
- Markiza d'Ori, fundatora biblioteki
- Freitaga, założyciela muzeum miejskiego

5 Tuż przy kościele św. Piotra i Pawła znajduje się brama, która dawniej prowadziła na cmentarz. Pod herbem, który podtrzymywany jest przez dwa anioły umieszczono datę jego powstania:

- 1654
- 1745
- 1645

Owocnych poszukiwań życzą:

instytut kultury miejskiej, GDAŃSK morze możliwości, iBedeker

z partnerami:

teatr wybrzeże, MINIATURA, Opera Bałtycka, Fundacja Wspólnota Gdańska, Łaźnia, TPG, HELIOS, Muzeum Narodowe w Gdańsku

patroni medialni:

HISTMAG.ORG, HISTORIA.ORG.PL, Radio Gdańsk, miasto DZIECI.pl, Together

KOŚCIOŁY STAREGO PRZEDMIEŚCIA

Kolejną edycję Miniatur zaczynamy w części Gdańska nazywanej **Starym Przedmieściem**. To teren położony między dawnymi murami a fortyfikacjami ziemnymi, broniącymi dawniej dostępu do miasta. Z ważniejszych obiektów położonych w tej okolicy należy wymienić baszty obronne, Małą Zbrojownię, Bramę Nizinną oraz stare, ceglane kościoły, które teraz przedstawimy.

Czy wiecie, że zespół kościoła Świętej Trójcy składa się z aż trzech budynków? Dowiecie się także, jakie zmiany religijne zachodziły w naszym mieście w XVI wieku. Pojawili się tutaj luteranie, a w kościele św. Piotra i Pawła - kalwini. W styczniu w katolickich świątyniach możemy oglądać szopki upamiętniające przyjście na świat Jezusa Chrystusa. Na naszej trasie zobaczycie jedną z niewielu istniejących w Trójmieście ruchomych szopek. Usłyszycie wiele ciekawostek i dowiecie się o początkach Oddziału Sztuki Dawnej gdańskiego Muzeum Narodowego. Wspomnimy także o gdańszczanach, którzy opłynęli świat dookoła wraz ze słynnym kapitanem Cookiem.

Zespół kościoła Świętej Trójcy, ul. Świętej Trójcy 1

Naszą wędrówkę rozpoczniemy od kościoła Świętej Trójcy, związanego z zakonem franciszkanów. Członkowie i członkinie zakonów mają głosić wiarę katolicką i służyć Bogu w ściśle ustalony, charakterystyczny tylko dla danego zakonu sposób. **Franciszkanie** należą do grupy zgromadzeń żebraczych. Podobnie jak dominikanie (mnisi, o których być może słyszeliście w edycji grudniowej „Gdańskich Miniatur") starają się naśladować uczniów Jezusa, żyjąc w ubóstwie i bez grzechu. Szanują przyrodę, wszystkie bez wyjątku żywe stworzenia. Założycielem bractwa był **św. Franciszek z Asyżu**. Jego przykładem poszła **św. Klara z Asyżu**, która została przełożoną sióstr Klarysek. Działały one na tej samej zasadzie, co franciszkanie. O dwójce świętych, patronach zakonów, przypominają nam pomniki ustawione na dziedzińcu kościoła św. Trójcy.

Franciszkanie osiedlili się w Gdańsku w 1420 roku. W przeciągu dwunastu lat wybudowali kościół **Wieczerzy Pańskiej**. Przetrwał on po dziś dzień, obecnie pełni rolę **prezbiterium**

(część kościoła, gdzie ksiądz odprawia mszę) świątyni Świętej Trójcy. Można mówić tu o kościele w kościele. Do obiektu w 1514 roku dobudowano drugi – większy. Połączenie tych dwóch budynków tworzy unikatowe w Polsce rozwiązanie architektoniczne. Jest to **lektorium** – przegroda, która oddziela przestrzeń dla mnichów od części udostępnianej wiernym, a także tworzy dodatkowe miejsce dla chóru.

W kościele Wieczerzy Pańskiej umieszczono ozdobne ławki – **stalle** (w tym wypadku drewniane) pochodzące z 1511 roku i **epitafia** – tablice upamiętniające zmarłych. Na ścianie umieszczono płytę ku pamięci profesora filozofii Bartłomieja Keckermanna (żył w latach 1572-1609). Uczony był autorem wielu pism w języku łacińskim, co podkreśla inskrypcja (napis): „Wielkim byłeś przez twoje pisma, a gdy mogłeś stać się większym na ziemi, niebo kazało ci iść do Boga".

Od 24 grudnia do 2 lutego, święta Matki Boskiej Gromnicznej, w kościele katolickim trwa okres świąteczny. W domach, na ulicach, skwerach, a nawet w urzędach, ustawiane są choinki. W kościołach wystawiane są szopki przypominające o miejscu narodzenia Chrystusa. Tradycję przedstawiania żłobka zorganizował święty Franciszek. Było to prawie osiemset lat temu! W kościele franciszkanów co roku tworzona jest żywą szopkę, ze zwierzętami, które zgodnie z tradycją były obecne w stajence w Betlejem. W świątyni znajduje się także największa w Trójmieście ruchoma szopka. Jest umieszczona w specjalnie przygotowanej gablocie, na lewo od wejścia do kościoła i można ją oglądać przez cały rok. Warto jednak przyjść tutaj w styczniu i wrzucić niewielki datek, by zobaczyć jak działa.

Pierwsza ruchoma szopka pojawiła się w kościele kilka lat po II wojnie światowej. Każdego roku nową szopkę budowano od podstaw i rozbierano po okresie świątecznym. Montaż zajmował wiele czasu. By zdążyć do świąt, prace rozpoczynano już w listopadzie. W 1981 roku zdecydowano się na szopkę całoroczną. W 2009 roku wybudowano nową gablotę, w której umieszczono na stałe mechanizm, wszystkie dekoracje i figurki. Część postaci odnowiono, inne stworzono od nowa. Odpowiedzialni za to byli artyści i artystki z Pomorza oraz Teatr Miniatura. Na pewno dobrze znacie spektakle, które prezentuje ta scena m.in. *Brzydkie kaczątko*, *Baltic. Pies na krze* (o historii uratowanego z kry lodowej psa), *Fahrenheit* (przedstawiające życie gdańskiego uczonego, twórcy termometru) i wiele innych. Teatr wspiera także nasze spacery. Za poprawne wypełnienie quizu, który pojawia się na każdej wycieczce, można wygrać bilety na jeden ze spektakli.

Szopka przedstawia Polskę, od gór po Bałtyk. Część związana z Gdańskiem ma pokazać potęgę starego portowego miasta. Pojawia się nabrzeże, z Żurawiem, służącym do załadunku i rozładunku towarów, kamieniczki oraz najważniejsze budowle: kościoła Mariackiego i Ratusza Głównego Miasta. Nie zabrakło elementów współczesnych: stadionu piłkarskiego, mostu wantowego, stoczniowych dźwigów, pomnika Obrońców Wybrzeża z Westerplatte. W samym centrum umieszczona została stajenka, a dookoła krążą figurki. Wśród nich zobaczymy świętych i święte, m.in. papieża Polaka Jana Pawła II oraz świętego Wojciecha, który ponad 1000 lat temu przybył tutaj by nawrócić **pogan** na religię chrześcijańską. Mianem tym nazywamy ludzi wierzących w różne bóstwa lub moce zwierząt. Nie brakuje także gdańszczan i gdańszczanek. W szopce umieszczono księcia Pomorza, Świętopełka Wielkiego, astronoma Jana Heweliusza, malarza Daniela Chodowieckiego oraz pisarkę Joannę Schopenhauer i jej syna Artura, znanego filozofa.

W kościele warto zwrócić uwagę na rzeźbę Chrystusa na krzyżu. Jest jednym z najstarszych elementów w świątyni. Związana jest z tym pewna opowieść. Początkowo w mieście mówiono, że spojrzenie w oczy Chrystusa prowadzi do niepokojących wydarzeń. Plotki były na tyle powszechne, że w końcu przełożeni klasztoru kazali zamalować Zbawicielowi oczy. Brat Laurenty, twórca dzieła, spełnił prośbę i domalował Chrystusowi zamknięte powieki. Miał przy tym powiedzieć: „Niech Pan przymknie oczy na niegodziwość waszą!". Chwilę później zasłabł i spadł z rusztowania. Kilkadziesiąt lat później zauważono, że Chrystus z **krucyfiksu** (przybity do krzyża) otworzył oczy i znów spogląda na wiernych. Przekonajcie się, jak wygląda teraz!

Od niedawna kościele trwają prace nad odbudową wielkich organów. Te pojawiły się w kościele już w XVI wieku. Przed zniszczeniem miasta w 1945 roku udało się wywieźć i ukryć poszczególne części instrumentu do pobliskich wsi. Po II wojnie odnaleziono ponad połowę dekoracji zdobiących organy. Projekt rekonstrukcji zakłada przywrócenie piszczałek oraz powrót do pierwotnego wyglądu instrumentu.

Jednym z najcenniejszych elementów wyposażenia kościoła jest **ambona**. To najstarsza kazalnica ze wszystkich zachowanych na Pomorzu. Wykonali ją zakonnicy w 1541 roku. Schody prowadzące na mównicę zostały zniszczone przez Francuzów, którzy przez krótki czas rządzili Gdańskiem w początkach XIX wieku. Nowe schody wykonano w 1821 roku. Filar, na

którym umieszczono ambonę, ozdobiony jest **polichromią** z przełomu XVI i XVII wieku. W tym czasie malowidła naścienne w mieście były już rzadkością.

Innym elementem są liczne (jest ich koło dwustu) i częściowo bardzo dobrze zachowane płyty nagrobne. Spoczęli tutaj członkowie **cechów** (grup rzemieślniczych), jak i bogatsi mieszczanie. Najstarsza płyta należy do rzemieślnika, **ludwisarza** Hermana Benningka. Prowadził zakład, w którym odlewano z brązu, miedzi, mosiądzu dzwony, lufy armatnie, świeczniki i przedmioty codziennego użytku.

Pod ziemią mieszczą się także dwie kaplice grobowe. O przemijaniu życia przypomina klepsydra, odmierzająca czas. Umieszczona została na drewnianej kuli, wokół której wije się wąż, symbol grzechu i pokus.

Przy kościele franciszkanów, powstała jeszcze jedna świątynia, zwana **kaplicą świętej Anny**. Prowadzą do niej osobne wejścia od strony dziedzińca. Powstała z inicjatywy polskiego króla, Kazimierza Jagiellończyka, w latach 1480–1484. Miały się tutaj odbywać nabożeństwa w języku polskim.

Ostatnim polskim **kaznodzieją** (duchownym zajmującym się wygłaszaniem kazań) w latach 1798–1817 był słynny pastor **Krzysztof Mrongowiusz**. Należał do grona pierwszych badaczy kultury kaszubskiej. Został pochowany na dawnym cmentarzu Zbawiciela, o którym opowiemy podczas jednego z wiosennych spacerów. Znakiem polskości tego miejsca jest kazalnica, na której umieszczono napisy w naszym ojczystym języku. Nabożeństwa odprawiali bracia, a później kapłani ze Świętej Trójcy. Warto wspomnieć, że w ołtarzu umieszczono kopię obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej z Wilna. Malowidło przybyło wraz z franciszkanami przesiedlonymi do Gdańska z kresów wschodnich po 1945 roku, kiedy granice Polski uległy zmianie po II wojnie światowej w kaplicy św. Anny znajdują się również organy. Umieszczono je na galerii (miejsca, które zajmował chór muzyczny), która przylegała także do sąsiedniej ściany. Obudowa organów ozdobiona była obrazami w tematyce biblijnej: scena z Miłosiernym Samarytaninem na tle XVII wiecznego Gdańska, Jakub walczący z Bogiem, Abraham składający w ofierze swojego syna. Do dzisiaj z dwudziestu jeden obrazów zostało jedynie osiem.

Po wyjściu z kościoła warto zwrócić uwagę na jeden z nielicznych zachowanych w Gdańsku **domów galeriowych**. Do pomieszczeń można dostać się przez galerię, przypominającą

dzisiejsze balkony, do której prowadzą pojedyncze schody. Budynek został wybudowany z tzw. **muru pruskiego**. Tworzą go drewniane belki. Przestrzenie między nimi wypełniono cegłami. To typowe budownictwo dla terenów Pomorza. Mieszkali w nim kościelni (mężczyźni pomagający w kościele).

Domy znajdujące się po drugiej stronie ulicy odbudowano po zniszczeniach wojennych. W jednym z nich mieszkał organista **Calixtus**. W 1702 roku wydawał „Rocznik Muzyczny" – jedno z pierwszych czasopism muzycznych na świecie.

Klasztor franciszkanów / Muzeum Narodowe, ul. Toruńska 1

Franciszkanie przybyli do Gdańska w 1420 roku. Od miasta otrzymali teren pod budowę kościoła. Musieli jednak uzbierać pieniądze na kupno przylegającej ziemi, gdzie miał powstać klasztor. Zbudowano go na przełomie XV i XVI wieku. Składał się z trzech skrzydeł. Znajdowały się w nich **refektarze** (jadalnie), biblioteka, kuchnia, **sala kapituły** (zebrań) oraz **dormitoria** – sypialnie zakonników. Wewnętrzny dziedziniec otoczony dookoła **krużgankami** (długimi korytarzami) wykorzystano jako **wirydarz.** Tak nazywa się ogrody, umieszczone w obrębie murów klasztornych.

W XVI wieku w Europie nastąpiła rewolucja wyznaniowa. Niemiec, Marcin Luter, sprzeciwił się części praktyk w kościele katolickim i zaproponował zmiany. Większość mieszkańców i mieszkanek Gdańska porzuciła religię katolicką na rzecz protestanckiej. Wtedy też franciszkanie opuścili miasto. Część braci postanowiło w Gdańsku pozostać i przejść na nową wiarę. Ostatni **przeor** (przełożony) w 1555 roku przekazał klasztor miastu.

Rada Miasta w otrzymanym budynku postanowiła utworzyć **Gimnazjum Akademickie**. Szkoła ta była odpowiednikiem dzisiejszych uniwersytetów. Pierwszy wykład odbył się 13 czerwca 1558 roku. Ilość studentów czasem sięgała nawet sześciuset osób. W Polsce w tamtym okresie w Rzeczypospolitej bardziej ceniona była jedynie szkoła w Toruniu. W 1580 roku utworzono katedrę prawa i historii, filozofii oraz greki i języków orientalnych. Cztery lata później dodano katedrę fizyki z medycyną, a w 1589 lektorat języka

polskiego. Szkołę tę ukończył m.in. gdański astronom, Jan Heweliusz. Od 1596 roku przy gimnazjum działała biblioteka.

W okresie dążenia do władzy w Europie cesarza Napoleona (1803–1815) i zajęcia miasta przez wojska francuskie, budynki poklasztorne zostały zajęte przez wojsko na szpital i magazyny. Szkoła podupadała. Zajęcia odbywały się w domu pastora. Na potrzeby gimnazjum w latach 1834–1837 wybudowano nowy budynek przy ulicy Lastadia, który stoi do dziś.

W XIX wieku, w opuszczonym i popadającym w ruinę budynku dawnego klasztoru franciszkańskiego zamieszkał artysta rzeźbiarz i kolekcjoner **Rudolf Freitag**. Utworzył w tym miejscu (także ze swoich prywatnych zbiorów) muzeum miejskie, które działało od 1872 roku. W 1945 roku gmach spłonął wraz z częścią wystawy. Po odbudowie placówkę nazwano Muzeum Pomorskim, a po 1972 roku – Narodowym. Prezentowane jest tu malarstwo gdańskie, holenderskie i flamandzkie (pochodzące z jednego z regionów Belgii), meble, rzeźby, ceramika i złoto. Unikatowymi zbiorami jest kolekcja szat kościelnych, pochodzących z Bazyliki Mariackiej. Najbardziej znany jest **tryptyk** (obraz składający się z trzech części) *Sąd Ostateczny* Hansa Memlinga, zdobyty w 1473 roku, przez gdańskiego kapitana Pawła Benekego. Jedną z nagród za prawidłowe wypełnienie naszego quizu są bezpłatne bilety wstępu oraz udział w warsztatach odbywających się w Muzeum Narodowym.

Kościół świętego Piotra i Pawła, ul. Żabi Kruk 3

Początki **fary** (kościoła parafialnego) Starego Przedmieścia sięgają co najmniej 1385 roku. Początkowo kościół miał tylko jednego patrona – świętego Piotra (w starych dokumentach zapisana jest uliczka „Za świętym Piotrem”). Pod nową nazwą i opieką dwóch apostołów: świętego Piotra i świętego Pawła, istnieje od połowy XV wieku. Za początek budowy świątyni, którą możemy oglądać do dziś uznaje się rok 1393. Obecny kształt kościoła z wieżą, na której znajdowało się pięć dzwonów, budynek otrzymał koło roku 1516.

Kościół położony był na terenie **Lastadii** – miejsca pierwszej w Gdańsku stoczni, znajdującej się nad rzeką Motławą. Nazwa ta pochodzi od miary stosowanej w transporcie zboża - łasztu. Większość parafian stanowili ludzie zatrudnieni przy produkcji statków. Mieli oni w kościele swoje kaplice. Np. w 1460 roku cieśle okrętowi ufundowali kaplicę św. Andrzeja. Rzemieślnicy wykonujący ten sam zawód zamieszkiwali przy jednej ulicy. Uczęszczali do tej samej parafii. Modlili się przy własnym ołtarzu. Później świątynię odwiedzały także najznakomitsze rodziny, zajmujące główne urzędy w mieście, takie jak Uphagenowie, Schwartzwaldowie, Czirenbergowie i Brandesowie. Ci pierwsi zostali pochowani w kościele. Jednym z zachowanych po wojnie elementów wnętrza jest kaplica, w której znajdziemy nagrobek gdańskiego **rajcy** (członka rady miejskiej). Zachowała się jej oryginalna, drewniana obudowa.

W historii kościoła ważny jest okres przejęcia przez mieszkańców i mieszkanki nowego wyznania. Gdy dotarły do miasta tezy głoszone przez Marcina Lutra, ksiądz Jakub Knade stał się ich propagatorem. Odpowiadały mu z powodów osobistych. Był on zakochany w Annie Rastenberger, a nowa religia znosiła celibat (czyli życie księdza w samotności), dzięki czemu mógł poślubić ukochaną. Stał się pierwszym żonatym księdzem w Gdańsku. Ceremonia ślubna odbyła się z wielką pompą i rozgłosem.

Kościół świętego Piotra i Pawła stał się główną świątynią zrzeszającą wyznawców **kalwinizmu**. Jest to jedna z religii protestanckich. Kalwini surowo podchodzą do wszelkich ozdób i rozrywek. W kościołach nie umieszcza się obrazów ani rzeźb. Nabożeństwa koncentrują się wokół czytania biblii. W 1592 usunięto konfesjonały (miejsca spowiedzi) i inne elementy wyposażenia.

Wewnątrz kościoła zachowała się niewielka część przedwojennego wyposażenia świątyni. Czyni je to bardzo cennym. Niezwykle ciekawe są zwisające z sufitu XVII–wieczne żyrandole. Warto też przyjrzeć się drewnianej stalli z tego samego okresu. Ponadto w prezbiterium odtworzono ołtarz główny, w którym zachowało się 60% autentycznych elementów, które przetrwały wojenne zniszczenia i pożary. Na rekonstrukcję czekają organy. Oryginalnym elementem jest także chrzcielnica z XV wieku.

Obiekt pozostawał ruiną do roku 1958. Wtedy też władza kościelna przekazała świątynię mniejszości narodowej wiernych obrządku ormiańskiego. Gdańscy **Ormianie** wywodzą się z tzw. kresów wschodnich, czy li terenów, które nie weszły w granice państwa polskiego po

II wojnie światowej. Ci zaś byli potomkami mieszkańców Armenii. W ich nabożeństwie, trwającym około 1,5 godziny, podstawą jest śpiew (przede wszystkim chóru). Ksiądz staje tyłem do wiernych, czyli w kierunku wschodnim (gdzie znajduje się grób Chrystusa). Ponadto wszyscy księża ormiańscy noszą brody. Przy kościele powstał Zaułek ormiański, w którym w 2009 roku uroczyście odsłonięty został charakterystyczny **Chaczkar**, czyli kamienny, zdobiony charakterystycznym dla sztuki ormiańskiej motywem.

Czy wiesz że:

➢Warto zwrócić uwagę na jedne z wrót kościoła św. Trójcy. Znajduje się na nich niemiecki napis, który w tłumaczeniu brzmi: „Boże, daj życie wieczne tym, którzy swą jałmużnę dają Kościołowi". Druga linijka zawiera datę powstania wrót, czyli rok 1511. Co ciekawe, drzwi te prowadziły kiedyś do bazyliki Mariackiej, o której opowiemy w następnych Miniaturach. Po wojnie zostały przeniesione do kościoła franciszkanów. Zostały odpowiednio przycięte i wpasowane w obecne wrota.

➢Niesamowitego odkrycia dokonano w kościele Świętej Trójcy latem tego roku. Podczas prac konserwatorskich nad oknami kościoła odkryto szybki starego średniowiecznego okna, w zielonkawym kolorze. Przez wszystkie lata były one bezpiecznie zamurowane, dzięki czemu przetrwały pięćset lat!

➢ Przy kościele św. Piotra i Pawła działała szkoła. Powstała już prawdopodobnie w 1436 roku. Uchodziła za jedną z lepszych placówek parafialnych, wymieniana obok szkoły Mariackiej i św. Jana. Po 1900 roku została przeniesiona do nowego miejsca, pomiędzy ulicą Wałową i dzisiejszą ulicą Wały Piastowskie. W budynku dawnej placówki nadal kontynuowane są zajęcia. Mieści się tam I Liceum Ogólnokształcące.

➢Pastorem kościoła św. Piotra i Pawła w latach 1751–53 był przyrodnik i **etnograf** (osoba zajmująca się porównywaniem różnych kultur) Jan Rajnold Forster. Wraz z synem – Janem Jerzym, osiedlił się w Anglii. Chłopak zajmował się handlem. Dorabiał tłumaczeniami dzieł literackich. W ten sposób pomagał ojcu. Forsterom zaproponowano miejsce w drugiej wyprawie **Jamesa Cooka** - żeglarza, odkrywcy (dotarł do Australii), astronoma, dookoła świata. Ekspedycja trwała w latach 1772–1775. Uczeni zebrali ogromną kolekcję okazów przyrody, zwłaszcza z Australii i Oceanii, a Jerzy opracował i wydał relację z wyprawy w

książce pt: „A Voyage Round The Word”. Imię młodego podróżnika (kiedy wypływał miał wtedy 17 lat) nosi dzisiaj jeden z gdańskich tramwajów.

➢W kościele św. Piotra i Pawła znajduje się oryginalna ambona, pochodząca z gdańskiego kościoła św. Brygidy.

➢ **Chaczkar** to jeden z najbardziej charakterystycznych elementów kultury ormiańskiej. Jest to płyta z miękkiej skały wulkanicznej (tufu), w której wyrzeźbiony jest „kwitnący krzyż”. Ormianie wierzą bowiem, że po zdjęciu Jezusa z krzyża, drewno z którego był wykonany zakwitło. Chaczkary stawiane są w miejscach gdzie osiedlają się Ormianie, w celu upamiętnienia zmarłych lub ważnych wydarzeń.

Autor: Ryszard Kopittke

Redakcja: Anna Urbańczyk

Korekta: Malwina Karczewska

Opracowanie graficzne: Agata Graban

Pomysłodawczyni projektu: Małgorzata Kmicińska

Koncepcja cyklu: Dominika Ikonnikow, Ryszard Kopittke, Klaudiusz Grabowski

Bibliografia:

Encyklopedia Gdańska, praca zbiorowa, Gdańsk 2012.

Bogdanowicz S., *Kościół św. Piotra i Pawła w Gdańsku*, Gdańsk 1993.

Januszajtis A., *Gdańsk przewodnik*, Olszanica 2008.

Januszajtis A., *Szkice z dziejów Starego Przedmieścia*, Gdańsk 2010.

Samp J., *Legendy gdańskie*, Gdańsk 2006.

http://www.gdansk.franciszkanie.pl/ [dostęp 09.12.2014]

*Publikacja udostępniana jest na licencji C*reative Commons: Uznanie Autorstwa, Na Tych Samych Warunkach 3.0 Polska.

Zezwala się na dowolne wykorzystanie treści pod warunkiem wskazania autorów/ek, Ryszard Kopittke, Instytut Kultury Miejskiej, jako autorów/ek oraz zachowania niniejszej informacji licencyjnej tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Tekst licencji dostępny jest na stronie http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/